

KONVENSJON NR. 155 OM SIKKERHET OG HELSE OG ARBEIDSMILJØET

Den internasjonale arbeidsorganisasjons generalkonferanse,

som av Styret for Det internasjonale arbeidsbyrået er blitt sammenkalt i Genève og som har trådt sammen til sin 67. sesjon den 3. juni 1981, og

som har besluttet å vedta visse forslag om helse, sikkerhet og arbeidsmiljø, punkt 6 på konferansens dagsorden, og

som har bestemt at disse framlegg skal gis i form av en internasjonal konvensjon,

vedtar i dag 22. juni 1981 følgende Konvensjon som kalles Konvensjonen om sikkerhet og helse i arbeidslivet:

Del I. Omfang og definisjoner

Artikkel 1

1. Denne konvensjon gjelder alle næringsgreiner.
2. En medlemsstat som, ratifiserer denne konvensjon, kan etter drøftinger på et tidligst mulig tidspunkt med vedkommende representative arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, helt eller delvis unnta fra gjennomføring av konvensjonen enkelte næringsgreiner så som sjøfart og fiske, der det ved gjennomføringen oppstår spesielle og vesentlige problemer.
3. Hver medlemsstat som ratifiserer denne konvensjon, skal i sin første rapport om gjennomføringen av den, etter artikkel 22 i Den internasjonale arbeidsorganisasjons konstitusjon, angi de næringsgreiner som måtte være unntatt i samsvar med punkt 2 i denne artikkel, gi begrunnelse for slike unntak og beskrive de tiltak som er gjort for å gi arbeidstakere i unntatte næringsgreiner tilstrekkelig vern, og skal i seinere rapporter angi enhver framgang, i retning av utvidet gjennomføring.

Artikkel 2

1. Denne konvensjon gjelder alle arbeidstakere i de næringsgreinene den omfatter.
2. En medlemsstat som ratifiserer denne konvensjon, kan etter drøftinger på et tidligst mulig tidspunkt med de vedkommende representative arbeids- og arbeidstakerorganisasjoner, helt

eller delvis unnta fra gjennomføring av konvensjonen begrensede grupper arbeidstakere når gjennomføringen vil by på spesielle vansker.

3. Hver medlemsstat som ratifiserer denne konvensjon, skal i sin første rapport om gjennomføringen av den, etter artikkel 22 i Den internasjonale arbeidsorganisasjons konstitusjon, angi enhver begrenset gruppe arbeidstakere som måtte være unntatt i samsvar med punkt 2 i denne artikkel, gi begrunnelse for slike unntak og i seinere rapporter angi enhver framgang i retning av utvidet gjennomføring.

Artikkel 3

I denne konvensjon

- a) omfatter uttrykket «næringsgreiner» all virksomhet der det er ansatt arbeidstakere, også offentlig tjeneste;
- b.) omfatter uttrykket: «arbeidstakere» alle ansatte, også offentlig ansatte;
- c) omfatter uttrykket «arbeidsplass» alle steder der arbeidstakere må oppholde seg eller ferdes på grunn av sitt arbeid, og som er under direkte eller indirekte kontroll av arbeidsgiveren;
- d) omfatter uttrykket «forskrifter» alle regler med lovs kraft, gitt av vedkommende myndighet;
- e) betyr uttrykket «helse» i forhold til arbeid ikke bare fravær av sykdom eller skade. Det omfatter også fysiske og psykiske faktorer som virker på helsa, og som har direkte sammenheng med sikkerhet og hygiene i arbeidet.

Del II. Prinsipper for nasjonale retningslinjer

Artikkel 4

1. På bakgrunn av nasjonale forhold og praksis og i samråd med de mest representative arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner skal hver medlemsstat utforme, sette i verk sammenhengende nasjonale retningslinjer for sikkerhet og helse i arbeidsmiljøet og med faste mellomrom gjennomgå dem på ny.
2. Målsettingen for retningslinjene skal være å hindre at ulykker og helseskader oppstår på grunn av, i sammenheng med eller under arbeidet ved så langt det med rimelighet er gjennomførbart å minske farer i arbeidsmiljøet.

Artikkel 5

De retningslinjer som omtales i artikkel 4 i denne konvensjon skal ta i betraktning følgende hovedområder for innsats for så vidt de påvirker sikkerhet og helse og arbeidsmiljøet;

a) utforming, prøving, valg, erstatninger, montering, plassering, bruk og vedlikehold av de fysiske sidene ved arbeidet (arbeidsplasser, arbeidsmiljø, verktøy, maskiner og utstyr, kjemiske, fysiske og biologiske stoffer og midler, arbeidsprosesser);

b) forhold mellom fysiske sider ved arbeidet og de personene som utfører eller fører tilsyn med det, og tilpasning av maskiner, utstyr; arbeidstid, organisering av arbeidet og arbeidsprosesser til arbeidstakernes fysiske og psykiske evner;

c) opplæring, herunder nødvendig videreopplæring, kvalifikasjoner og motivering hos personer som deltar i en eller annen egenskap; for å oppnå et tilfredsstillende sikkerhets- og helsenivå;

d) kontakt og samarbeid på både arbeidsgruppe- og bedriftsplan og på alle andre passende plan, opp til og med det. nasjonale plan;

e) vern av arbeidstakere og deres representanter mot disiplinære tiltak som er resultat av at de har handlet riktig og i samsvar med de retningslinjer som er omtalt i artikkel 4 i denne konvensjon.

Artikkel 6

Retningslinjene som omtales i artikkel 4 i denne konvensjon, skal angi offentlige myndigheters, arbeidsgiveres, arbeidstakeres og andres oppgaver og ansvar når det gjelder sikkerhet og helse og arbeidsmiljøet, og herunder ta i betraktning både nasjonale forhold og praksis og det at ansvarsområdene utfyller hverandre.

Artikkel 7

Situasjonen når det gjelder sikkerhet og helse og arbeidsmiljøet skal gjennomgå med høvelige mellomrom, enten på hele området eller på enkelte delområder, med sikte på å klarlegge hovedproblemer, finne fram effektive måter å løse dem på, prioritere tiltak og vurdere resultatene.

Del III. Tiltak på nasjonalt plan

Artikkel 8

Hver medlemsstat skal ta de nødvendige skritt for å sette i verk artikkel 4 i denne konvensjon; enten ved lover eller forskrifter eller på annen måte i samsvar med nasjonale forhold og praksis og i samråd med vedkommende representative arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner.

Artikkel 9

1. Håndhevingen av lover og forskrifter om sikkerhet og helse og arbeidsmiljøet skal sikres med en tilfredsstillende og høvelig tilsynsordning.
2. Ved håndhevingen skal det foreskrives passende straffer for brudd på lover og forskrifter.

Artikkel 10

Det skal settes i verk tiltak for å rettleie arbeidsgivere og arbeidstakere og hjelpe dem. til å overholde lovbestemte forpliktelser.

Artikkel 11

For å sette ut i livet de retningslinjer som omtales i artikkel 4 i denne konvensjon; skal vedkommende myndighet(er) sørge for at følgende oppgaver gradvis blir utført:

- a) når forholdene og gradene av risiko krever det, fastsette, vilkår for utforming, oppfølging og innredning av bedriftslokalene, oppstarting av driften der, større endringer som bedriftene berøres av og endringer i målsettingene deres, sikkerheten ved det tekniske utstyret som brukes i arbeidet, og også gjennomføringen av framgangsmåter som vedkommende myndighet har fastsatt;
- b) fastsette hvilke arbeidsprosesser, stoffer og midler som er slik at det å utsettes for dem bør forbys, begrenses eller gjøres til gjenstand for autorisasjon eller kontroll av vedkommende myndighet(er). Farene ved samtidig å bli utsatt for flere stoffer og midler, skal tas med i vurderingen;
- c) innføre og sette i verk framgangsmåter for hvordan arbeidsgivere og, der det måtte passe, også forsikringsselskaper og andre direkte berørte, skal melde arbeidsulykker og yrkessykdommer, og for hvordan årlige statistikker over arbeidsulykker og yrkessykdommer skal utarbeides;

d) foreta etterforskning når tilfeller av arbeidsulykker, yrkessykdommer eller andre helseskader som oppstår under eller har sammenheng med arbeidet, viser seg å avdekke alvorlige situasjoner;

e) utgi årlige rapporter om tiltak som er gjennomført i samsvar med retningslinjene i artikkel 4 i denne konvensjon, og om arbeidsulykker, yrkessykdommer og andre helseskader som oppstår under arbeidet eller har sammenheng med det;

f) innføre eller - nasjonale forhold og muligheter tatt i betraktning - bygge ut ordninger for å undersøke hvilken helsefare kjemiske, fysiske og biologiske stoffer medfører for arbeidstakere.

Artikkel 12

I samsvar med nasjonal lovgivning og praksis skal det gjennomføres tiltak med sikte på å sikre at de som utformer, framstiller, importerer, skaffer eller overfører maskiner, utstyr eller stoffer til bruk i arbeidslivet

a) så langt råd er, forsikrer seg om at maskinene, utstyret og stoffene ikke medfører fare for sikkerhet eller helse for de som bruker dem riktig;

b) stiller til rådighet informasjon om riktig montering og bruk av maskiner og utstyr om riktig bruk av stoffer og informasjon om farer ved maskiner og utstyr og farlige egenskaper ved kjemiske stoffer, fysiske og biologiske midler eller produkter, så vel som veiledning om hvordan kjente farer skal unngås;

e) foretar studier og forskning eller på annen måte holder seg på høyde med de vitenskapelige og tekniske kunnskaper som er nødvendige for å overholde underpunktene e) og b) i denne artikkel.

Artikkel 13

I samsvar med nasjonale forhold og praksis skal en arbeidstaker som har gått fra en arbeidssituasjon han hadde rimelig grunn til å tro innebar en overhengende og alvorlig fare for hans liv eller helse, vernes mot urettmessige følger av dette.

Artikkel 14

Det skal gjennomføres tiltak på en måte som er i samsvar med nasjonale forhold og praksis, med sikte på å oppmuntre til at spørsmål om sikkerhet og helse og arbeidsmiljøet blir tatt med på alle plan i utdanning og opplæring, herunder høyere teknisk, medisinsk og faglig imøtekommer alle arbeidstakeres behov for opplæring.

Artikkel 15

1. Med sikte på å sikre sammenhengen mellom retningslinjene i artikkel 4 i denne konvensjon og tiltakene for å sette dem i verk, skal hver medlemsstat etter rådslagning på et tidligst mulig tidspunkt med de mest representative arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner og; når det er passende, med andre organer, få i stand ordninger tilpasset nasjonale forhold og praksis, for å sikre nødvendig samarbeid mellom ulike myndigheter og organer som har til oppgave å sette i verk delene II og III i denne konvensjon.

2. Når omstendighetene krever det og, nasjonale forhold og praksis tillater det, skal disse ordningene omfatte opprettelse av et sentralt organ.

Del IV. Tiltak på bedriftsnivå

Artikkel 16

1. Arbeidsgivere skal være forpliktet til å sikre, så langt råd er, at arbeidsplasser, maskiner, utstyr og prosesser under deres kontroll er trygge og uten helserisiko.

2. Arbeidsgivere skal være forpliktet til å sikre, så langt råd er, at kjemiske, fysiske og biologiske midler og stoffer under deres kontroll ikke medfører helserisiko når det gjennomføres høvelige vernetiltak.

3. Der det er nødvendig, skal arbeidsgivere være forpliktet til å sørge for egnede verneklær og verneutstyr for, der det med rimelighet er gjennomførbart, å forebygge fare for ulykker eller skadelige helsepåvirkninger.

Artikkel 17

Når to eller flere bedrifter utfører arbeid samtidig på samme arbeidsplass, skal de samarbeide om å sette i verk det denne konvensjon krever.

Artikkel 18

Der det er nødvendig skal arbeidsgivere være forpliktet til å sørge for forholdsregler for å klare nødssituasjoner og ulykker, herunder ha tilstrekkelig førstehjelpsutstyr.

Artikkel 19

På bedriftsnivå skal det være ordninger der –

- a) arbeidstakere under utførelsen av sitt arbeid også samarbeider med arbeidsgiveren om å oppfylle de forpliktelsene som er lagt på ham;
- b) arbeidstakernes representanter i en bedrift samarbeider med arbeidsgiveren når det gjelder sikkerhet og helse i arbeidslivet;
- c) arbeidstakernes representanter i en bedrift får tilstrekkelig informasjon om tiltak arbeidsgiveren har satt i verk for å trygge sikkerhet og helse i arbeidslivet og kan rådføre seg med sine representative organisasjoner om slik informasjon, forutsatt at de ikke røper forretningshemmeligheter;
- d) arbeidstakere og deres representanter i en bedrift får høvelig opplæring i sikkerhet og helse i arbeidslivet;
- e) arbeidstakere og deres representanter og eventuelt også deres representative organisasjoner i en bedrift, i samsvar med nasjonal lovgivning og praksis, har mulighet til å undersøke og blir rådspurt av arbeidsgiveren om alle sider ved sikkerhet og helse knyttet til arbeidet deres. For dette formålet kan det, forutsatt gjensidig enighet, trekkes inn tekniske rådgivere utenfra.
- f) en arbeidstaker straks melder, til sin nærmeste overordnede enhver situasjon som han har rimelig grunn til å tro innebærer en overhengende og alvorlig fare for hans liv eller helse. Arbeidsgiveren kan ikke kreve at arbeidstakerne går tilbake, til en arbeidssituasjon der det stadig er overhengende og alvorlig fare for liv og helse før han, dersom det er nødvendig, har satt i verk tiltak for å bøte på forholdene.

Artikkel 20

Samarbeid mellom ledelse og arbeidstakere og/eller deres representanter i bedriften skal være en vesentlig del av organisatoriske og andre tiltak som gjennomføres i samsvar med artiklene 16 til 19 i denne konvensjon.

Artikkel 21

Tiltak for sikkerhet og helse i arbeidslivet skal ikke medføre noen utgifter for arbeidstakerne.

Del V. Sluttregler

Artikkel 22

Denne konvensjon reviderer ikke noen internasjonal arbeidskonvensjon eller rekommandasjon.

Artikkel 23

De formelle ratifikasjoner av denne konvensjon skal oversendes Generaldirektøren for Det internasjonale arbeidsbyrået til registrering.

Artikkel 24

1. Denne konvensjon skal være bindende bare for de medlemsstater i Den internasjonale arbeidsorganisasjon som har fått registrert sine ratifikasjoner hos Generaldirektøren.
2. Den skal tre i kraft 12 måneder etter den dag da to medlemsstaters ratifikasjoner er blitt registrert hos Generaldirektøren.
3. Deretter skal denne konvensjon tre i kraft for enhver medlemsstat 12 måneder etter den dag da dens ratifikasjon er blitt registrert.

Artikkel 25

1. En medlemsstat som har ratifisert denne konvensjon, kan, når 10 år er gått fra den dag da konvensjonen trådte i kraft, oppsi den ved å sende melding om dette til Generaldirektøren for Det internasjonale arbeidsbyrået til registrering. Slik oppsiing trer ikke i kraft før et år etter at den er blitt registrert.
2. Enhver medlemsstat som har ratifisert denne konvensjon og som ikke innen et år etter utgangen av den 10-års perioden som er nevnt i foregående punkt, gjør bruk av den oppsiingsrett som er fastsatt i denne artikkel, er bundet for ytterligere 10 år og kan deretter oppsi denne konvensjon ved utgangen av hver 10-års periode på de vilkårene som er fastsatt i denne artikkel.

Artikkel 26

1. Generaldirektøren for Det internasjonale arbeidsbyrået skal underrette alle medlemsstater i Den internasjonale arbeidsorganisasjon om registreringen av alle ratifikasjoner og oppsiinger som er sendt ham av Organisasjonens medlemsstater.

2. Når Generaldirektøren underretter medlemsstatene i Organisasjonen om registreringen av den annen ratifikasjon som er sendt ham, skal han henlede medlemsstatenes oppmerksomhet på den dag da konvensjonen vil tre i kraft.

Artikkel 27

Generaldirektøren for Det internasjonale arbeidsbyrået skal sende Generaldirektøren for De forente nasjoner fullstendige opplysninger om alle ratifikasjoner og oppsiinger som registreres av ham etter reglene i de foregående artiklene, for at de kan bli registrert i samsvar med artikkel 102 i De forente nasjoners pakt.

Artikkel 28

Styret for Det internasjonale arbeidsbyrået skal når det finner det nødvendig, legge fram for Arbeidskonferansen en melding om hvordan denne konvensjon har virket og undersøke om det er ønskelig å sette på Konferansens dagsorden spørsmålet om hel eller delvis revisjon av konvensjonen.

Artikkel 29

1. Dersom Konferansen vedtar en ny konvensjon som endrer denne konvensjon helt eller delvis, og intet annet er bestemt i den nye konvensjon, skal

a) en medlemsstats ratifikasjon av den nye reviderende konvensjon ipso jure innebære en øyeblikkelig oppsiing av denne konvensjon uten omsyn til reglene i artikkel 25 ovenfor, forutsatt at den nye reviderende konvensjon er trådt i kraft,

b) denne konvensjon ikke lenger kunne ratifiseres av medlemsstatene fra den dag den nye reviderende konvensjon trer i kraft.

2. Denne konvensjon skal i alle tilfelle vedbli å være i kraft i sin nåværende form og med sitt nåværende innhold for de medlemsstater som har ratifisert den, men som ikke har ratifisert den reviderende konvensjon.

Artikkel 30

De engelske og franske versjonene av denne konvensjons tekst har samme gyldighet.